

سلسله‌نشست‌های بیم‌ها و امیدها

سومین جلسه از دوره پاییز سلسله‌سخنرانی‌های «بیم‌ها و امیدها؛ در جهانی پرمخاطره» در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌شود. جلسه سوم این سخنرانی‌ها اول آذر از ساعت ۱۶ تا ۱۸ با سخنرانی محمدتقی طباطبائی و زهره معماری برگزار می‌شود.

گرامیداشت سالروز درگذشت علامه جعفری

هجدهمین سالگرد درگذشت علامه محمدتقی جعفری(ره)، سه‌شنبه ۲۵ آبان از ساعت ۱۶ در ویژه‌برنامه‌ای با عنوان «تکاپوگر اندیشه‌ها» برگزار خواهد شد. این آیین با سخنرانی فرهاد بابایی فر، منوچهر صدوقی، عبدالله نصری و علیرضا جعفری در فرهنگسرای فردوس اجرا می‌شود.

نشست «تاملی در باب اومانیسزم» برگزار می‌شود

گروه‌تاریخ و تمدن غرب، پژوهشکده غرب‌شناسی و علم پژوهی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نشست تخصصی با عنوان «تاملی در باب اومانیسزم» را با سخنرانی مهدی بنایی و با حضور رضا داوری اردکانی برگزار می‌کند. این نشست چهارشنبه ۲۶ آبان از ساعت ۱۳ تا ۱۵ در محل سالن حکمت این پژوهشگاه برگزار می‌شود.

میدان و قلمرو حق رای در دوره مشروطه و پهلوی

گروه سیاسی پژوهشکده تاریخ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نشست تخصصی «میدان و قلمرو حق رای در دوره مشروطه و پهلوی» را برگزار می‌کند. این نشست چهارشنبه سوم آذر ساعت ۱۴ تا ۱۶ با حضور مسعود کوهستانی‌نژاد و علیرضا ملایی‌توانی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌شود.

نقد و نظر

مصطفی ملکیان در نشست گرامیداشت ۷۰ سالگی عبدالله کوثری:

ترجمه بزرگ‌ترین خدمت به فرهنگ جامعه است

پنجمین برنامه از سلسله‌برنامه‌های «عصر کتاب» مؤسسه خانه کتاب به گرامیداشت ۷۰ سالگی عبدالله کوثری، مترجم، ویراستار و شاعر ایرانی اختصاص یافت. این آیین در سرای کتاب با حضور مجید غلامی‌جلیس، مدیرعامل مؤسسه خانه کتاب، مصطفی ملکیان، متفکر فلسفه اخلاق، حسین عبده‌تبریزی، نویسنده و استاد دانشگاه و جمعی از اصحاب فرهنگ و ادب برگزار شد. در ادامه خلاصه سخنان حاضران آمده است.

تک‌آوایی آفات فراوانی دارد

ترجمه بزرگ‌ترین خدمت به فرهنگ جامعه است. تک‌آوایی آفات فراوانی به کشور ما و به شهروندان جامعه ایرانی زده است. اینکه ما علاوه بر یک شیوه رایج و مرسوم و مورد تأیید مقامات رسمی، به دیگران بفهمانیم که شیوه‌های دیگر برای پرداختن به مسائل نیز موجود است، این مهم تنها از طریق ترجمه ممکن است. از این منظر، اگر کیفیت کار مترجمان ما پذیرفتنی باشد، باید گفت بزرگ‌ترین خدمت فرهنگی را به جامعه می‌کند؛ به‌ویژه ترجمانی همچون کوثری که هم در انتخاب کتاب‌ها برای ترجمه و هم در ارائه ترجمه‌ها، انصاف‌ای نظیر بوده‌اند. ترجمه‌های کوثری با جامعه ما متناسب است. بلاغت و رسایی و همچنین فصاحت و شیوایی انس استاد با ادبیات از جمله ویژگی‌های بارز کوثری محسوب می‌شود. این دو ویژگی باعث شده در میان مترجمانی که از انگلیسی به فارسی ترجمه می‌کنند، بی‌شک بلیغ‌ترین و فصیح‌ترین ترجمه‌ها به کوثری اختصاص پیدا کند. این فصاحت و بلاغت را در هیچ کسی که ترجمه انگلیسی به فارسی انجام می‌دهد، ندیده‌ام.

کوثری، کتابخوان قهاری است

وقتی اثری از انگلیسی به فارسی ترجمه می‌شود، مردم فارسی‌زبان از شرایط اجتماعی جامعه دیگر درک مناسبی به دست می‌آورند. ترجمه ادبی دروازه‌های ذرات‌خانه گسترده ادبیات را روی ما می‌گشاید. وقتی ترجمه‌ای را می‌خوانیم اقدامات، سنت‌ها و افکار مردمی از جغرافیای دیگر را در می‌یابیم. هنگام ترجمه کتاب، بازآفرینی اصل، چالشی بزرگ است. حفظ توازن میان آنچه به درستی باید ارائه شود و آنچه باید دریافته شود، مشکل است. مترجم به متن اصلی وفادار است، اما در عین حال متن ترجمه حیات و نشاط خود را دارد. کوثری مترجمی است که در جوش دادن زبان‌ها به زبان فارسی مهارت دارد. کوثری می‌کوشد پیام را به درستی ارائه کرده و از سوء برداشت‌ها اجتناب می‌کند. کتاب «پوست انداختن» نمونه‌ای از ترجمه‌های کوثری از این حیث است. در ترجمه ادبی مشکل ترجمه، دیالوگ‌های جدی است. اینجاست که دسترسی به سبک، حیاتی است. کوثری در این زمینه به خوبی بر ترجمه‌های دیالوگ‌ها فائق آمده است. کوثری، کتابخوان قهاری است و از این رو در دو طرف ترجمه، قهارانه ایستاده است. کوثری کار مترجم را کار در قلمرویی دیگران می‌داند و ناخودآگاه متن ترجمه‌ای را خوب می‌داند که در آن مترجم غایب باشد. نویسندگان کتاب‌های کوثری بزرگند و امانتداری وی در آثارش مشهود است. کوثری در لایه‌های ترجمه پیچیده خود، بردارانه گره‌ها به دست و گاه به دندان گشوده است.

کیوسک

۲ فصلنامه «جاویدان خرد»

با سردبیری دینانی منتشر شد

شماره جدید دو فصلنامه علمی و پژوهشی جاویدان خرد با سردبیری غلامحسین ابراهیمی دینانی منتشر شد. مقاله «قصیده یائنه میرفردرسکی: نسخه‌شناسی، تصحیح و تحقیق» به قلم ایرج داداشی و غلامرضا اعوانی و مقاله‌ای با عنوان «فارابی، نراقی و غروی، مبتکران «برهان وجودی» در حکمت اسلامی» به قلم علی افشلی و «کلیسای کاتولیک و جهان مدرن» نیز عنوان مقاله‌ای است که اسماعیل علی‌خانی آن را نگاشته است. همچنین این شماره شامل مقالاتی با عنوان‌های «مقایسه نامحدود وجودی با نامحدود کمی»، «تاملی در ماهیت تصدیق»، «بررسی تطبیقی تحلیل هایدگر از معبد یونانی و تحلیل هانری کربن از کعبه»، «بررسی و نقد انتقادات شیخ احمد احسائی به «قاعده بسیط الحقیقه کل الاشیاء» در حکمت متعالیه»، «بررسی صحت انتساب رساله عیون الحکمه به ابن سینا» و «پیشینه‌ها و نوآوری‌های سهروردی در تقلیل تعداد مقولات» است. علاقه‌مندان می‌توانند برای مشاهده و دریافت اصل مقاله به سایت رسمی «دو فصلنامه جاویدان خرد» به آدرس <http://www.javidankherad.ir> مراجعه کنند.

حاشیه‌هایی فلسفی بر انتخابات ریاست جمهوری آمریکا

دموکراسی در دنیای بعد از «ترامپ»

شیرزاد پیک‌حرفه
استاد دانشگاه قزوین

یادداشت

دموکراسی مفهومی جذاب در ذهن بسیاری از ما است، این در حالی است که بسیاری از فیلسوفان سیاست همواره با آمیزه‌ای از بیم و امید به آن نگریسته‌اند. به باور ارسطو، خطر دموکراسی این است که در آن یک طبقه از جامعه که بزرگ‌ترین طبقه نیز است، بر کل جامعه و اقلیت‌ها فرمان می‌راند و منفعت خود را بر آنها تحمیل می‌کند. پدران آمریکا نیز از آغاز نسبت به دموکراسی بیمناک بودند. دموکراسی برای آنها بار معنایی منفی داشت و از این رو ترجیح می‌دادند ساختار حکومت را در آمریکا «جمهوری» بنامند؛ نه «دموکراسی». جیمز مدیسون در مقاله مشهور فدرالیست شماره ۱۰ در این زمینه می‌نویسد: «یک دموکراسی ناب، یعنی جامعه‌ای متشکل از گروه‌هایی کوچک از شهروندان که شخصا و مستقیما حکومت را اداره می‌کنند، هیچ درمانی برای بدبختی‌های ناشی از زورگویی اکثریت ندارد... [در چنین حکومتی] هیچ راهی برای کنترل... قربانی کردن حزب ضعیف‌تر یا فرد مورد تنفر وجود ندارد. به همین دلیل است که این گونه دموکراسی همواره صحنه آشفتگی و درگیری بوده است، همواره با امنیت شخصی یا حقوق مالکیت ناسازگار بوده است و در کل، حیاشش کوتاه و ممانعت خشونت‌بار بوده است. سیاستمداران نظریه‌پرداز، که حامی این گونه حکومت بوده‌اند، به اشتباه فکر کرده‌اند که اگر سر و ته مردم را بزنند یک برابری کامل در حقوق سیاسی آنها به دست می‌آید و همه آنها در دارایی‌ها، باورها و احساسات‌شان کاملاً برابر و همگون می‌شوند».

از این رو، بنیانگذاران ایالات متحده تدابیری اندیشیده‌اند تا نظام حکومتی‌شان از دموکراسی ناب و مستقیم فاصله بگیرد. شیوه خاص، پیچیده و منحصر به فرد برگزاری «انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا» و تأکید بر مواردی همچون «رای الکترال» در آن نمونه‌بارزی از این تدابیر است. پدران آمریکا با علم به معایب دموکراسی و پتانسیل آن برای «حذف بی‌سروصدای نخبگان جامعه» کوشیده‌اند تا آنجا که می‌توانند از دموکراسی ناب و بهره و مستقیم فاصله بگیرند و سوپاپ‌های اطمینانی برای آن بگذارند که منجر به حذف نخبگان در جامعه نشود. آنها «بی‌هیچ تعارفی نمی‌گفتند در دموکراسی مستقیم امکان است مردانی با خلق و خوی رفقه‌گرایانه و تعصب‌های محلی یا اهداف شوم با دسیسه، فساد یا راه‌های دیگر، اول رای جمع کرده و بعداً به منافع مردم خیانت کنند.» این همان مساله‌ای است که توکویل در فصل بسیار مهمی از کتابش با عنوان «قدرت مطلق اکثریت در ایالات متحد و نتایج آن» به آن می‌پردازد. این فصل دربرگیرنده قرائت توکویل از نظریه کلاسیک یا سنتی «ستمگری دموکراتیک» و انتقاد وی از آن است. توکویل بسیار کمتر از مدیسون یا دیگر نویسندگان مقالات فدرالیست به حل «مشکل ستمگری اکثریت در آمریکا» خوش‌بین بود. آنها با پیروی از لاک و مونتسکیو بر این به‌تنهایی قادر به حل این مشکل است؛ اما توکویل این «ابزارهای قانونی صرف» را به‌تنهایی برای کنترل آنچه «امپراتوری اکثریت» می‌نامید «ناکافی» می‌دانست. به باور او، تضمین‌های قانونی برای دفاع از «حقوق اقلیت‌ها» در برابر نیروی منسجم افکار عمومی کاری از پیش نمی‌برند.

توکویل ۲۰۰ سال پیش از مخاطرات دموکراسی در آمریکا سخن گفته بود. پیروزی ترامپ یکی از مصادیق این مخاطرات است.

توکویل ۲۰۰ سال پیش از مخاطرات دموکراسی در آمریکا سخن گفته بود.

پهلو در روز

تکروه اندیشه ۲۴ آبان سالروز درگذشت مردی است که تأثیر مهمی در حوزه‌های گوناگون فلسفه و مطالعات قرآنی داشت. سخن از علامه محمدحسین طباطبائی است. فقیه، فیلسوف و مفسر قرآن که هر چند امروز ۳۵ سال از مرگ او می‌گذرد، همچنان می‌توان تأثیراتش را در حوزه‌های گوناگون فلسفه و قرآن‌پژوهی احساس کرد. علامه که روزگار زندگی خویش را در تبریز، نجف و قم گذرانده، در زمینه مسائل فلسفی آثار مهم و تأثیرگذاری از خود به جای نهاده است. ایشان به زبان‌های عربی و فارسی کتاب‌های گوناگونی نگاشته اما شاید مهم‌ترین آثارش را «تفسیر المیزان» و «اصول فلسفه و روش رئالیسم» خوانده‌اند. کتاب اول به زبان عربی نگاشته شده و علامه طباطبائی در آن از روش «تفسیر قرآن به قرآن» تفسیر جامعی از قرآن به دست داده است. کتاب دوم اما از آن رو که به بررسی «مباحث فلسفی، با توجه به رویکردهای حکمت فلسفی اسلامی و فلسفه جدید غربی» پرداخته می‌تواند اثر مهمی تلقی شود. گذشته از این اوصاف اما علامه طباطبائی در ساحت علوم عقلی و فلسفی نوآوری و ابتکارانی داشته که او را به چهره‌ای برجسته تبدیل می‌کند. علامه طباطبائی را نخستین متفکر و فیلسوفی دانسته‌اند که مباحث معرفت‌شناسی را در حوزه اندیشه اسلامی به صورت ضابطه‌مند ارائه کرده است. از قضا او را به دلیل زنده کردن حکمت و فلسفه و تفسیر در حوزه‌های تشیع بعد از دوره

اتفاق روز

در مرکز آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه انجام می‌شود

انتشار عمومی اسناد محرمانه دیپلماسی ایران

تکروه اندیشه چند روز پیش داریوش رحمانیان، استاد تاریخ دانشگاه تهران در همایشی سخنان مهمی درباره اسنادی که در آرشیوهای کشور باقی مانده و دسترسی به آنها تقریباً غیر ممکن به نظر می‌رسد، به زبان آورد. صحبت‌هایی که «فرهیختگان» نیز آن را پوشش داد اما تصور اینکه به این زودی‌ها اسنادی محرمانه در دسترس پژوهشگران تاریخ معاصر ایران قرار گیرد غیرممکن به نظر می‌رسد. با همه این اوصاف سه‌شنبه ۲۵ آبان در اتفاقی مهم اسناد محرمانه وزارت امور خارجه با حضور و پهلوی اول رونمایی خواهد شد. رونمایی از اسناد محرمانه وزارت خارجه در این دوره مهم تاریخی ایران می‌تواند پاسخ سوالات فراوانی درباره اتفاقات وزارت خارجه از ابتدای تأسیس تا سال ۱۳۲۰ را بدهد. این اتفاق در ادامه مصوبه‌ای رخ می‌دهد که اردیبهشت امسال در سومین جلسه شورای عالی نظارت بر نشر اسناد وزارت امور خارجه به تصویب رسید و اکنون پژوهشگران می‌توانند به بخشی از این اسناد دسترسی داشته باشند. در سومین جلسه شورای عالی نظارت بر نشر اسناد وزارت امور خارجه که دوشنبه ۲۷ اردیبهشت امسال به ریاست محمدجواد

ظریف، وزیر امور خارجه برگزار شد، انتشار بیش از ۴۴ هزار سند محرمانه تاریخی وزارت امور خارجه تا شهریور ۱۳۲۰ و بالغ بر ۳۲ هزار سند مربوط به دفاع مقدس تصویب شد. اکنون اولین بخش این اسناد سه‌شنبه از ساعت ۱۰:۴۰ تا ۱۲ در مرکز آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه برگزار می‌شود. این نشست در خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه برگزار می‌شود. بر اساس ماده واحد مصوب ۱۲ اسفند ۱۳۶۳ مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه مورخ ۱۰ تیر ۱۳۶۵ هیأت وزیران، وزارت امور خارجه موظف است بخشی از اسناد محرمانه را تاریخی خود را که از تولید آنها بیش از ۴۰ سال می‌گذرد، به تدریج آزادسازی و منتشر کرده و در اختیار پژوهشگران بگذارد. مرکز اسناد وزارت امور خارجه به‌عنوان قدیمی‌ترین و یک مرکز اسناد تاریخی در کشور دارای بیش از ۵۰ میلیون برگ سند و طبقه‌بندی آنها در موضوعات گوناگون به ویژه تاریخ سیاست خارجی است. قرار است آزادسازی تدریجی اسناد محرمانه تا شهریور ۱۳۵۵ ادامه داشته باشد.